

A'leasachadh sgilean sgrùdaidh Àrd-Ìre

Fileantaich Leughadh (Neo-fhicsean)

Clàr-innse

1. Bàs a' Chòmhraidh
2. Snàmh Fiadhaich
3. Sgrìos an Sgudail
4. Crìonadh a' Chadail
5. Beairteas na Beilge

1. Bàs a'Chòmhraidh

Leugh an earrann agus freagair na ceistean UILE.

Fuaim is fealla-dhà, gàire is gaol, toileachas is tlachd. Is iad seo na rudan a bu chòir a bhith ann nuair a tha sinn am measg dhaoine eile, gu sònraichte na daoine as dlùithe dhuinn. San latha an-diugh ge-tà 's e sàmhchair is sgaradh, uallach is uaigneas, iomagain is imcheist a tha againn mar thoradh air inneal marbhtach ris a bheil sinn uile an urra, gach mionaid der beatha – am fòn-làimhe.

Tha fònaichean-làimhe air an ginealach seo a shlaodadh gu saoghal eile far a bheil e air leth furasta a dhol air chall. 'S e an rud a dh'fheumar a thuigsinn ge-tà, nach e saoghal a tha seo far am faod sinn an còrr de ar beatha a chur seachad. 'S e saoghal cunnartach, dorch a th' ann a nì cron mòr oirnn ma dh'fhuiricheas sinn ann ro fhada. Ach 's e a' cheist a th' aig mòran againn - ciamar a gheibh sinn a-mach à àite anns a bheil sinn a' faireachdainn glaiste?

Nach ann oirnn, mar Ghàidheil, a thàinig an dà latha! Tha freumhan ar cultar stèidhichte air beul-aithris, 's air an taigh-chèilidh far an robh daoine a' tighinn còmhla is ag èisteachd ri sgeulachdan is òrain, bàrdachd is eachdraidh ionadail a bha air an sùghadh a-steach leis an òigridh, a' toirt cothrom dhaibh an sgaoileadh agus a' toirt ionnsachadh beairteach, traidiseanta dhaibh a bha luachmhor is prìseil. An t-ionnsachadh òg, an t-ionnsachadh bòidheach, mar a chanas iad. An-diugh ge-tà, ged a bhiomaid a' dol a chèilidh air cuideigin, 's gann gum biodh còmhraidh ann, a chionn 's gu bheil daoine neo-chomasach air an aire a chumail fada gu leòr gus èisteachd ri sgeulachd shlàn. Tha leth shùil air a' fòn aca a tha a' lasadh gach turas a gheibh iad teachdaireachd no fios gun toigh le cuideigin, a tha nan suidhe taobh thall an rùm, an dealbh mu dheireadh a chuir iad air na meadhanan sòisealta. Tha na freumhan a' lagachadh is a' chraobh a-nis a' fàs cugallach ... A bheil sinn dha-rìribh airson a leagail gu làr?

Nach eil e annasach gu bheil daoine a-nis nas aonranaiche, ged a tha na companaidhean a tha a' cruthachadh nam fònaichean-làimhe a' gealltainn ar ceangal nas dlùithe ri chèile? Annasach dhà-rìribh oir cha robh an cothrom

30 riamh roimhe againn a bhith cho dlùth-cheangailte ri daoine a tha air taobh
eile an t-saoghail bhuainn, ach a-nis cha mhòr gu bheil sinn a' dèanamh
cheanglaichean sam bith ris na daoine a tha dìreach ri ar taobh. Cha leig an
t-eagal leinn a-nise a bhith ann an àite am measg choigrich eile, mar eisimpleir
air an trèana no air bus, gun fòn a bhith againn nar làimh. 'S ann a tha sinn
35 coltach ri seilcheagan, a' falach am broinn na slige a tha am fòn-làimhe a'
cruthachadh dhuinn. Tha eagal oirnn sùil cuideigin eile a ghlacadh, no nas
miosa buileach, gun tòisich cuideigin air còmhraidh rinn – dè chanamaid riutha?
Gu dearbh tha thu anns a' bheag-chuid mura bheil fòn agad nad làimh san
t-suidheachadh seo. 'S ma tha thu a' gabhail a' chothrom ùine a chur seachad
40 gun fòn is suidhe aig fois led smuaintean fhèin no coimhead air na seallaidhean
a tha air taobh eile na h-uinneig, coimheadaidh daoine ort mar gur ann à
saoghal eile a tha thu...

'S ann air an ath ghinealach a dh'fheumas sinn an aire a thoirt airson dèanamh
cinnteach nach crìon an sgilean sòisealta gu lèir 's gum bi iad air chomas a
bhith a' conaltradh gu ceart trom beatha. Fhuair mi dearbhadh air seo nuair a
45 thadhail mi air mo bhràthair aig a bheil nighean òg, a tha dìreach dà bhliadhna a
dh'aois. 'S gann gum b' urrainn dhomh mo shùilean a chreidsinn a' coimhead na
tè bige a bha air a beò-ghlacadh, a' suathadh tro na 'Apps' air fòn a màthar, cho
nàdarra 's gun saoiladh tu gun deach a breith le fòn na làimh. Sheas mi an sin,
uabhas agus iongnadh orm aig an aon àm. Ach, 's e an rud a bu mhiosa mun
50 chùis nach tàinig bìog aiste nuair a choisich mi a-steach don rùm far an robh i,
cha do thog i fiù 's a ceann. Dh'fhàg sin mi le gràin a bharrachd air an inneal a
bh' aice na làimh, a mhill an cèilidh gu tur.

Tha fònaichean-làimhe air trioblaid mhòr eile adhbhrachadh a thaobh nan
comasan a tha againn ann an litreachadh agus gràmar. On a tha teacsadh
55 agus na meadhanan sòisealta nam prìomh mheadhanan airson conaltradh,
tha daoine air tòiseachadh air giorrachaidhean a chleachdadh gus bruidhinn
ri chèile. Tha daoine a' cleachdadh dhealbhan beaga a-nis, an àite fhaclan
– nas luaithe 's dòcha, ach gu dearbh gar dèanamh nas leisge! San latha an-
diugh, chan eil feum sam bith air deagh ghràmar no litreachadh gus dèanamh
60 cinnteach gun tuig an neach thuige bheil an teachdaireachd a' dol na tha
thu ag ràdh. Feumaidh mi aideachadh gun tug e beagan ùine dhomh-sa na
giorrachaidhean seo a thuigsinn nuair a fhuair mi teacsa o mo charaid ag ràdh
"OMC! Cha do mhothaich mi an uair! Am biodh e cgl coinneachadh aig 5 an àite
4?" OMC? Cgl? Cha robh sgot agam dè idir air an robh i a-mach!

65 Abair gur e smuain eagalach a tha ann an saoghal gun chòmhradhean nàdarra,
domhainn, brìoghmhor. Chan urrainn dhuinn leigeil leis a' phìos teicneòlais
seo làmh-an-uachdair fhaighinn oirnn. Feumaidh sinn a bhith làidir 's smachd
fhaighinn air ar beatha is mar a tha sinn a' caitheamh ar tìde. Feumaidh sinne
a bhith nas glìce na na fònaichean a tha nar làmhan. Ma nì sinn seo, gheibh
70 sinn grèim air an iuchair a dh'fhosglas an doras agus a leigeas a-mach sinn on
t-saoghal mheallta anns a bheil cuid againn glacte.

Ceistean

Coimhead a-rithist air loidhnichean 1 gu 6.

1. Tha an sgrìobhadair a' dèanamh soilleir a' bheachd a th' aice air an fhòn-làimhe. Seall mar a chleachd an sgrìobhadair sgilean sgrìobhaidh gus seo a dhèanamh. (3)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 7 gu 12.

2. Tha an sgrìobhadair a' dèanamh soilleir na buaidh a th' aig fònaichean-làimhe oirnn. Seall mar a rinn i seo le bhith a' toirt iomradh air ìomhaigheachd, taghadh-facail agus structar seantans. (3)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 13 gu 19.

3. Seall, le fianais, mar a tha an sgrìobhadair a' dèanamh soilleir cho cudromach 's a bha taighean-cèilidh air a' Ghàidhealtachd. (2)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 19 gu 25.

4. Dèan geàrr-chunntas air cò ris a tha e coltach a bhith a' tadhal air daoine san latha an-diugh. Na tagh ach am fiosrachadh as cudromaiche gus seo a dhèanamh. Cleachd na facail agad fhèin cho fad 's a ghabhas. (3)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 13 gu 25.

5. Tha ìomhaigh leantainneach (gur e craobh a th' ann an cultar na Gàidhlig) air a cleachdadh anns a' phìos seo. Seall na tha an ìomhaigh seo a' nochdadh dhuinn mu chultar nan Gàidheal. (2)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 26 gu 31.

6. Mìnich mar a tha an sgrìobhadair a' dèanamh soilleir gu bheil fònaichean-làimhe air suidheachadh neo-àbhaisteach a chruthachadh. (2)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 31 gu 41.

7. Tha an sgrìobhadair ag innse mar a tha daoine gu mòr an eisimeil nam fònaichean-làimhe ann an suidheachaidhean poblach. Seall mar tha i air seo a dhèanamh soilleir le bhith a' toirt iomradh air ìomhaigheachd, taghadh-facail agus structar seantans. (3)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 42 gu 52.

8. Seall, le fianais, mar a tha an sgrìobhadair soirbheachail ann a bhith a' toirt rabhadh mun òigridh sna loidhnichean seo. (2)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 65 gu 71.

9. Seall mar a tha an sgrìobhadair a' dèanamh soilleir mar a thèid fuasgladh fhaighinn air an t-suidheachadh a tha fònaichean-làimhe air adhbharachadh. Dh'fhaodadh tu iomradh a thoirt air ath-aithris, taghadh-facail no ìomhaigheachd. (2)

Thoir sùil air an teacsa gu lèir.

10. Tha an sgrìobhadair air stoidhle sgrìobhaidh pearsanta a chur gu feum san earrainn. Le bhith a' cleachdadh eisimpleirean, beachdaich air cho èifeachdach 's a tha seo. (2)
11. Beachdaich air cho èifeachdach 's a tha an tìotal airson sealladh a thoirt dhuinn air na tha ri thighinn san earrainn. (2)
12. (a) Nad bheachd-sa, dè na prìomh amasan a th' aig an sgrìobhadair? (2)
- (b) Nad bheachd-sa, dè cho soirbheachail 's a tha an sgrìobhadair ann a bhith a' coileanadh nan amasan seo? Cleachd eisimpleirean a bheir taic dha do fhreagairt. (2)

2. Snàmh fiadhaich

Leugh an earrann agus freagair na ceistean UILE.

- Chan e cur-seachad ùr a th' ann an snàmh fiadhaich, ged a thathar a' cluinntinn is a' faicinn na h-abairt gu math nas trice san latha an-diugh. Lorgar cunntasan eachdraidheil mu ridirean an t-siathamh linn deug a' strì 's iad a' plubraich nan armachd, agus de na Bhictòrianaich a' dèanamh dhan uisge le deòin. O chionn
- 5 ghoirid, tha daoine air ath-lorg a dhèanamh air a' chur-seachad seo, agus gu fortanach, tha pailteas de dh'aitichean air leth brèagha san dùthaich seo airson a dhèanamh. Nan dròbhan, tha daoine air a bhith a' dèanamh air na marannan, lochan, aibhnichean is lòintean gus snàmh air choreigin a dhèanamh. Ge
- 10 brith an ann airson an òrdagan a bhogadh dhan uisge airson diog no dhà, no iad fhèin a thumadh bhon ceann gu cas, tha daoine de gach aois, meud, ìre fallaineachd is ìre comais a' dol an sàs sa chur-seachad. Tha aon rud sònraichte a dhìth air neach sam bith a tha airson snàmh fiadhaich a dhèanamh ge-tà agus 's e sin ìre mhòr de ghaisge gus dèiligeadh ri teòthachd an uisge - gu h-àraidh sa gheamhradh!
- 15 Chan eil e na iongnadh gu bheil daoine a-nis a' taghadh a bhith a' snàmh a-muigh an àite ann an amaran-snàmh a-staigh. Le bhith a' cur cùl ri amaran-snàmh a-staigh, thathar cuideachd a' cur cùl ri fàileadh làidir a' chlàrain, na ròpannan a bhios a' cuingealachadh neach gu aon shreath a-mhàin gun luaidh air na nithean amharasach a bhios ri fhaicinn a' fleòdradh aig bonn an amair...
- 20 Bheir amar-snàmh nàdarra, leithid sa mhuir no ann an loch, tòrr a bharrachd tlachd do neach mar thoradh air na cothroman sònraichte a gheibhear bho bhith a' snàmh a-muigh. Is e aon de na cothroman sin a bhith a' faireachdainn nas dlùithe ris an t-saoghal nàdarra. Cho luath 's a chuireas tu cas dhan uisge, tha nàdar gad ghabhail a-steach le gàirdeanan fosgailte. Le tunnagan is èisg a'
- 25 snàmh timcheall ort, eòin a' sgèith àrd os do chionn, duilleagan nan craobhan a' crathadh gu socair sa ghaoith, 's fàileadh a' bhlàir a-muigh gad chuairteachadh, carson a thaghadh tu a dhol a shnàmh an àite sam bith eile a-chaidh?

Ach chan ann dìreach airson spòrs a tha daoine a' dol an sàs sa chur-seachad seo. Tha fianais air nochdadh a tha a' sealltainn gu bheil snàmh a-muigh na bhuannachd, chan ann a-mhàin airson slàinte bodhaig, ach cuideachd airson sunnd inntinn. Chaidh rannsachadh a dhèanamh a sheall gum b' urrainn don uisge fhuar a bhith na leigheas èifeachdach airson tinneasan inntinn leithid trom-inntinn. Thathar dhen bheachd gu bheil aon seòrsa uallaich – an clisgeadh a dh'fhairicheas neach bho bhith a' dol ann an uisge fuar – a' toirt ar n-aire bho uallaichean eile a th' oirnn, mar na h-uallaichean a tha air an adhbharachadh le trom-inntinn agus iomagain. Tha rannsachadh cuideachd a' sealltainn gu bheil an t-uisge fuar a' toirt piseach air slàinte inntinn tro bhith a' cruthachadh dopamine agus endorphins a bheir deagh fhaireachdainnean dhuinn, ach nas fheàrr na sin, tha an t-uisge fuar a' sgaoileadh endorphins nas luaithe, a' toirt ort a bhith a' faireachdainn math fhad 's a tha thu san uisge agus greis mhath às dèidh dhut tighinn às.

Tha cuimhn' a'm fhìn a' chiad uair a dh'fheuch mi snàmh a-muigh. "An ann glan às do chiall a tha thu?" dh'fhaighnich an duine agam nuair a dh'inns mi dha mu dheidhinn. Ach bha mi a' sìreadh saoradh bhon chàrn mhòr de dh'uallach is de dhragh a bha nam inntinn mar thoradh air m' obair, a bha gam chumail glaiste ann an oifis (airson cha mhòr trì uairean deug gach latha) is a' sùghadh mo lùth, mo neart is mo thoileachas asam. Bho na bha mi air a chluinntinn, b' e beagan ùine ann an uisge fuar an dearbh rud a bha dhìth orm.

Le mo charaid rim thaobh (taic a tha air leth feumail nuair a tha thu a' feuchainn seo a' chiad turas), ghabh mi ceumannan cùramach, uaireannan cugallach sìos gu oir an locha a bha mar sgàthan, faileas an t-saoghail ri fhaicinn ann. Sealladh tarraingeach air mo bheulaibh, ach teagamh nam inntinn. Am b' urrainn dhomh seo a dhèanamh?

Mu dheireadh thall, le beagan brosnachaidh bhom charaid, ghabh mi a-steach ann. Mo chreach! Am fuachd! Cho luath 's a bhuail mo bhodhaig an t-uisge, bha e a' losgadh mo chraicinn, ghoid e m' anail bhuam, is cha robh fhios a'm dè dhèanainn gus stad a chur air a' phian. Nam inntinn bha mi a' ceasnachadh carson a dh'aontaich mi ris a' ghòraiche seo, ach às dèidh dom charaid innse dhomh mar a gheibhinn m' anail air ais is mar a chumainn smachd oirre, dh'fhàs mi socair is dh'fhairich mi fois airson a' chiad uair ann an ùine mhòr. Bha mi air mo lathadh leis an fhuachd is bha m' fhiacalan a' snagadaich, ach aig an aon àm bha an t-uisge a' faireachdainn mar fhasgadh, mar thèarmann, le gach uallach is iomagain a bh' orm a' leaghadh air falbh ann...

A chionn 's gu bheil uimhir de dhaoine an sàs ann an snàmh a-muigh, tha an cur-seachad air barrachd follaiseachd fhaighinn, gu h-àraidh air na meadhanan sòisealta. Ri linn seo, tha barrachd dhaoine ga fheuchainn. San fharsaingeachd, 's e deagh rud a tha seo, ach tha fada cus dhaoine ga fheuchainn gun ullachadh

- ceart a dhèanamh ro-làimh, ag adhbhrachadh cunnart agus, aig amannan, fiù 's bàs. Tha cion eòlais am measg dhaoine a' ciallachadh gu bheil cuid a' leum a-steach do dh'uisge a tha puinnseanta fuar gun a bhith air cothrom a thoirt dhan bhodhaig fàs cleachdte ri teòthachdan mar sin ro-làimh. Bidh cuid eile a' dol a-steach do dh'uisgeachan a tha trang le bàtaichean no jetskis, gun uidheamhachd sàbhailteachd sam bith, leithid ceap no bùidh dathtach a bheir rabhadh gu bheil iad ann. Tha cuid eile a shnàmhhas ann an uisge domhainn ged nach eil na comasan snàmh aca iad fhèin fhaighinn air ais gu tìr gu sàbhailte.
- 75 Nuair as e cur-seachad aig a bheil tòrr bhuannachdan do shlàinte dhaoine a th' ann, feumar dèanamh cinnteach nach fhaigh e cliù mar chur-seachad marbhtach san àm ri teachd. Gu cinnteach tha an t-uisge fosgailte a' tabhann saorsa, a' toirt air falbh uallach agus a' cur fois na àite, ach tha e riatanach gu bheil daoine mothachail agus sàbhailte nuair a thèid iad a shnàmh a-muigh.
- 80 **Dè do bheachd ma tha? Am feuch thu fhèin air? Siuthad, a-steach leat dhan uisge!**

Ceistean

Coimhead air loidhnichean 1 gu 4.

1. Dè tha a' dearbhadh nach e cur-seachad ùr a th' ann an snàmh fiadhaich? (1)

Coimhead air loidhnichean 7 gu 14.

2. Seall, le fianais, mar a tha an sgrìobhadair a' dèanamh soilleir gur e cur-seachad a tha seo anns a bheil mòran a-nis an sàs. (2)

Coimhead air loidhnichean 15 gu 19.

3. Seall mar a tha an sgrìobhadair a' cleachdadh structar seantans agus taghadh-facail gus sealltainn cho mì-thlachdmhor 's a tha amaran-snàimh a-staigh. (3)

Coimhead air loidhnichean 20 gu 27.

4. Tha an sgrìobhadair ag innse mu na cothroman a bheir a bhith a' snàmh a-muigh do neach. Seall mar a rinn iad seo le bhith a' toirt iomradh air pearsanachadh, ìomhaigheachd agus structar-seantans. (3)

Coimhead air loidhnichean 28 gu 41.

5. Dèan geàrr-chunntas air a' bhuaidh a th' aig snàmh a-muigh air slàinte-inntinn dhaoine. Na tagh ach am fiosrachadh as cudromaiche gus seo a hèanamh. Cleachd na facail agad fhèin cho fad 's a ghabhas. (3)

Coimhead air loidhnichean 42 gu 48.

6. Tha an sgrìobhadair ag innse mu cò ris a bha a bheatha coltach mus deach e a shnàmh airson a' chiad turas. Seall mar a chleachd e sgilean sgrìobhaidh gus seo a dhèanamh. (3)

Coimhead air loidhnichean 49 gu 53.

7. Seall, le fianais, mar a tha an sgrìobhadair a' cruthachadh suidheachadh sònraichte sa phàirt seo den earrainn. Dh'fhaodadh tu iomradh a thoirt air ìomhaigheachd, taghadh-facail, structar-seantans no ath-aithris. (3)

Coimhead air loidhnichean 54 gu 60.

8. Mìnich mar a thug an t-uisge buaidh air an sgrìobhadair nuair a chaidh iad a-steach an toiseach. Cleachd fianais bhon earrainn nad fhreagairt. (2)

Coimhead air loidhnichean 60 gu 63.

9. Tha an sgrìobhadair ag innse mun fheum a rinn an ùine san uisge dhaibh. Seall mar a chleachd iad sgilean sgrìobhaidh gus seo a dhèanamh. (2)

Coimhead air loidhnichean 64 gu 80.

10. Seall, le fianais, mar a tha sgrìobhadair soirbheachail ann a bhith a' cruthachadh tòna rabhaidh sna loidhnichean seo. (3)

Thoir sùil air an teacs gu lèir.

11. Beachdaich air a' bhuaidh a th' aig tiotal na h-earrainne air an leughadair. (1)

12. (a) Nad bheachdsa, dè na prìomh amasan a th' aig an sgrìobhadair? (2)

(b) Nad bheachdsa, dè cho soirbheachail 's a tha an sgrìobhadair ann a bhith a' coileanadh nan amasan seo? Cleachd eisimpleirean a bheir taic dha do fhreagairt. (2)

3. Sgrios an Sgudail

Leugh an earrann agus freagair na ceistean UILE.

Alba. Aon de na dùthchannan as eireachdaile san t-saoghal. Ciamar as urrainn do dhuine beò a dhol às àicheadh sin? Is e dùthaich a th' ann an Alba a tha a' tabhann an uabhais dhuinn - beanntan àrda a' riaghladh ar gleanntan, craobhan aosta freumhaichte gu dlùth nar coilltean, tràighean geala gun chrìoch a' sìneadh an cois nan costaichean, eileanan creagach mar sheudan air uachdar a' chuain. Nèamh air thalamh chanadh cuid, agus gu dearbh cha bhiodh miann aig neach a bhith an àite sam bith eile san t-saoghal 's iad an teis-meadhan bòidhchead dhe leithid.

Tha ar moit às an tìr agus am meas a th' againn air an nàdar a tha innte follaiseach tro ar cànan. Tha a' Ghàidhlig na tobar phrìseil, a bheir dhuinn tlachd, tuigse is toinise air an dlùth-cheangal a tha air a bhith aig daoine ris an tìr tro eachdraidh. Smaoinichibh air aibidil na Gàidhlig anns a bheil gach litir air a riochdachadh le craobh (Ailm, Beith, Coll...). Smaoinichibh cuideachd air cho fortanach 's a tha sinn gu bheil òrain is dàin luachmhor fhathast againn, a mhair tro na linntean, a tha riatanach nar n-ionnsachadh mun dàimh shònraichte a bha aig na daoine ris an àite. Moladh Beinn Dòbhraìn, aon de na dàin as cliùitiche (agus as fhaide, le barrachd is ceathrad rann!) a tha againn ann an litreachas na Gàidhlig, a tha a' toirt dhuinn mion-fhiosrachadh mun bheinn is mu a nàdar, uile stèidhichte air na bha am bàrd a' faicinn is a' mothachadh. Sàr dhòigh fhreagarrach air buidheachas a thoirt don dùthaich is do a nàdar iongantach agus fianais shoilleir air an aire a bh' aig daoine don àrainneachd a bha timcheall orra.

Nach eil e truagh agus tàmailteach nach eil an aon aire aig muinntir na dùthcha dhi san latha an-diugh? Tha am mì-urram agus an dìmeas a th' aig cuid (fada cus) air ar dùthaich phrìseil ri fhaicinn gu soilleir nuair a chuirear seachad ùine a-muigh. 'S ann nuair a chuirear seachad ùine a-muigh a chithear a' bhuaidh uabhasach a tha aig daoine air an tìr, an àrainneachd agus air nàdar. 'S e a bhith

a' fàgail sgudal às ar dèidh nuair a bhios sinn a-muigh aon de na rudan as miosa a tha daoine a' dèanamh air an àrainneachd, a tha a' toirt buaidh mhillteach, mhaireannach air an dùthaich. Cha mhòr gun urrainn dhut a dhol a dh'àite sam bith anns an latha a th' ann gun a bhith a' faicinn nan làraich aig an fheadhainn a bha ann romhad. Mar ghalar marbhtach, tha an sgudal a tha a' truailleadh na h-àrainneachd a' sgapadh air feadh na dùthcha aig luaths eagalach, gun dòigh air smachd fhaighinn air. Is e sinne a tha a' leigeil leis a' ghalar seo a dhol ma sgaoil, agus is ann oirne a tha an t-uallach làmh-an-uachdair fhaighinn air gus an suidheachadh èiginneach a tha seo a chur ceart. Mura dèan sinn sin, cuiridh sinn às de na tha a' dèanamh nàdar na h-Alba sònraichte.

Chaidh leasan cudromach a theagasg dhòmhsa nuair a bha mi nam phàiste; coimhead às dèidh nan rudan a bhuineas dhut agus cùm iad ann an deagh òrdugh. An t-ionnsachadh òg, an t-ionnsachadh bòidheach, mar a chanas iad. Gu dearbh chan e feallsanachd dhona a bha ann agus gu cinnteach nuair a smaoinicheas sinn air an dùthaich anns a bheil sinn a' fuireach, 's e ar dleastanas moralta a bhith a' coimhead às dèidh na tha innte. Tha e follaiseach gu bheil gu leòr ann ge-tà nach deach a thogail leis an fheallsanachd seo, agus aig nach eil cogais a bhuaileas iad gu cruaidh le ciont gach turas a thilgeas iad botal falamh no nèapraigear salach air an talamh fhad 's a tha iad air cuairt. An rud a chì na big, nì na big, mar a chanas iad.

Greis air ais, leugh mi sgeulachd sa phàipear-naidheachd mu bhuidheann a chaidh a champachadh ann an aon de Phàircean Nàiseanta na dùthcha. Gu h-obann dh'fhairich mi fearg theth gam lìonadh nuair a chunnaic mi dealbhan den sgrios a dh'fhàg iad às an dèidh. Ach, an dèidh mionaid no dhà dh'atharraich an fhearg gu mulad tomadach, trom. 'S ann a leig iad le teine a las iad sgapadh gu ruige craobh agus loisg iad a' chraobh bhochd. Craobh a bha uair mòr is treun, ach a bha a-nis gun chumhachd, a' coimhead sìos is a' faicinn a' mhillidh a bha ga dhèanamh oirre, gun dòigh air stad a chur air na murtairean gu h-ìosal. Craobh, a mhair tro na linntean a' dèanamh a dleastanas do nàdar gun a bhith a' cur dragh air duine againne. A-nis marbh. Air a leagail gu làr agus nach seasadh sa choille sin gu bràth tuilleadh. Air a marbhadh le daoine aig nach robh diù dhi, no don bheatha dhan tug i taic tro na bliadhnaichean, no don bhàs a dh'adhbhraich iad. Eucoir ghràineil gun teagamh sam bith, ach gun pheanasachadh freagarrach air na ciontaich, nach do sheall aithreachas sam bith airson na rinn iad.

Tha a bhith a' cur seachad ùine a-muigh a' toirt fìor dheagh bhuaidh oirnn, ann an iomadach dòigh. Bheir e togail-inntinn is spionnadh dhuinn, mar leigheas nàdarra do gach trioblaid a b' urrainn a bhith againn. Nas èifeachdaiche na bhith a' tadhal air an dotair chanadh cuid. A' toirt cothrom air leth cùl a chur ri uallaichean na beatha airson greis is fois a thoirt don inntinn air a bheil cuideam

a' mhòr-chuid den ùine. Ach, a-rithist, air sgàth gnìomhan dhaoine, faodaidh a' bhuidhe a bhith gu tur eadar-dhealaichte. Caothach, tàmailt is briseadh-dùil.

70 Cuairtean a bu chòir spiorad neach a thogail is an inntinn a shlànachadh air am milleadh leis na seallaidhean sgràthail timcheall orra. A' tilleadh dhachaigh, seachd searbh den sgrios!

Dè nì sinn mun trioblaid thoinnte seo ma-thà? A bheil fuasgladh freagarrach ann? Tha e do-thuigsinneach dhòmhsa gun urrainn do dhaoine a bhith cho leisg, cho aineolach is cho coma-co-dhiù mu bhith a' toirt an sgudail aca leotha nuair a bhios iad a-muigh. Chan eil e cho doirbh sin, a bheil? Tha sinn cho fortanach gu bheil a leithid de ghoireas againn a nì, agus a bheir, an t-uabhas dhuinn. Feumaidh sinn uile a bhith deònach uallach a ghabhail ann a bhith a' toirt an aire air an dùthaich bhrèagha againn agus stad a chur air an sgrios.

75

Ceistean

Coimhead a-rithist air loidhnichean 1 gu 8.

1. Tha an sgrìobhadair a' toirt a beachd air Alba mar dhùthaich aig toiseach na h-earrainn. Seall mar a chleachd i structar seantans agus ìomhaigheachd/sgilean sgrìobhaidh gus seo a dhèanamh. (3)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 9 gu 22.

2. Tha an sgrìobhadair a' dèanamh soilleir mar as urrainn dhuinn ionnsachadh bhon Ghàidhlig. Seall mar a chleachd i sgilean sgrìobhaidh gus seo a dhèanamh. (2)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 23 gu 26.

3. Seall, le fianais, mar a tha tòna na h-earrainn ag atharrachadh sna loidhnichean seo. (2)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 26 gu 37.

4. Tha an sgrìobhadair a' dèanamh soilleir na buaidh a tha aig sgudal air nàdar. Seall mar a tha i a' dèanamh seo le bhith a' toirt iomradh air uaim, ìomhaigheachd, taghadh-facail agus/no tòna. (3)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 38 gu 47.

5. Mìnich mar a tha an sgrìobhadair a' dèanamh iom-sgaradh eadar na diofar dhòighean smaoineachaidh a tha aig daoine. Cleachd fianais bhon earrainn nad fhreagairt. (3)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 48 gu 51.

6. Tha an sgrìobhadair a' dèanamh soilleir mar a thug na leugh i sa phàipear-naidheachd buaidh oirre. Seall mar a chleachd i sgilean sgrìobhaidh gus seo a dhèanamh. (2)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 51 gu 58.

7. Seall mar a tha an sgrìobhadair soirbheachail ann a bhith ag innse mu na thachair don chraoibh. Dh'fhaodadh tu iomradh a thoirt air pearsanachadh, taghadh-facail agus structar seantans. (3)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 58 gu 62.

8. Seall mar a tha an sgrìobhadair a' cleachdadh sgilean sgrìobhaidh gus na beachdan aice air a' bhuidheann a bha a' campachadh a dhèanamh soilleir. (2)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 63 gu 68.

9. Dèan geàrr-chunntas air an fhiosrachadh mu na buannachdan a gheibhear bho bhith a' cur seachad ùine a-muigh. Na tagh ach am fiosrachadh as cudromaiche gus seo a dhèanamh. Cleachd na facail agad fhèin cho fad 's a ghabhas. (3)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 63 gu 72.

10. Tha an sgrìobhadair a' sealltainn mar as urrainn do bhuaidh dhiofraichte a bhith aig a bhith a' cur ùine seachad a-muigh air daoine. Seall mar a chleachd i sgilean sgrìobhaidh gus seo a dhèanamh. (2)

Coimhead a-rithist air loidhnichean 73 gu 79.

11. Seall, le fianais, mar a tha an sgrìobhadair soirbheachail ann a bhith a' dèanamh ceangal ris an leughadair sna loidhnichean seo. (2)

Thoir sùil air an teacsa gu lèir.

- 12.(a) Nad bheachd-sa, dè am prìomh amas a bh' aig an sgrìobhadair san earrainn seo? (1)
- (b) Nad bheachd-sa, dè cho soirbheachail 's a tha an sgrìobhadair ann a bhith a' coileanadh nan amasan seo? Cleachd eisimpleirean a bheir taic dha do fhreagairt. (2)

4. Crìonadh a' Chadail

Leugh an earrann agus freagair na ceistean UILE.

5 An d' fhuair thu gu leòr cadail a-raoir? Cia mheud turas a phut thu am putan *snooze* madainn an-diugh? Tha deagh adhbhar ann a tha daoine a' cur seachad mun treas cuid dhe ar beatha nar cadal. Tha cadal riatanach dhar bodhaigean san aon dòigh 's a tha a bhith ag ithe, ag òl agus a' tarraing anail. Às aonais gu leòr dheth, dh'fhaodamaid a bhith a' dèanamh fìor chion mhaireannach air ar slàinte ann an iomadach dòigh...

10 Carson ma-thà, nach bi a' mhòr-chuid againn a' cur sùim ann an cadal? Tha am beachd nach eil cadal cudromach cumanta, ach cunnartach agus gu tur ceàrr. Tha fada cus dhaoine nach eil dèonach diù a thoirt don uabhas rannsachaidh a chaidh a dhèanamh le eòlaichean thar nam bliadhnaichean. Gu dearbh, bu chòir do thoraidhean an rannsachaidh a bhith nan rabhadh làidir dhuinn uile (agus na chùis eagail do fheadhainn againn cuideachd).

15 Tha sinn tric gar faighinn fhèin ann an còmhstri an aghaidh pàtrain nàdarra ar bodhaigean (a bhith gnìomhach tron latha agus a bhith a' gabhail fois air an oidhche), a' sabaid an aghaidh an sgìths gus a h-uile dleastanas is uallach a tha oirnn a choileanach gach latha. Tha sinn beò ann an cabhag gach latha, ar sgeidealan a' cur thairis le obair, sgoil, siubhal, clubaichean, obair-dachaigh, obair-taighe, teaghlach, caraidean – a' ciallachadh gu bheil cadal (gu tric agus gu furasta), a' tuiteam gu bonn ar liosta phrìomhachasan.

20 Ge-tà, leis a' chion a bhios sinn a' dèanamh oirnn fhìn fhad 's a tha sinn a' strì gus cumail a' dol, tha againn ri gèilleadh do ar bodhaigean a gheibh làmh-an-uachdair oirnn aig a' cheann thall agus a bheir rabhadh air choreigin dhuinn (tinneas, cion lùth, no droch shunnd) gun feuchainn ris a' chòmhstri a thòiseachadh a-rithist. Ach an èist sinn riutha?

25 Chan fheum thu ach coimhead timcheall stèisean nan trèanaichean gach

madainn gus a' bhuaidh a th' aig cion cadail air a' mhòr-shluagh fhaicinn.
Aodainn ghlas, sùilean dearg, beòil a' miaranaich agus làmhan critheanach
a' greimeachadh gu teann air cupa cofaidh no deoch-lùth, an leigheas ris a
bheil iad an urra gus an toirt bho aon cheann den latha chun a' chinn eile.

30 Aghaidhean greannach, gun ghàire, mar thoradh air cho beag de dh'uairean a
thìde de chadal a fhuair iad an oidhche roimhe sin. Cò bhiodh airson a bhith
ann an droch shunnd fad na h-ùine?

Tha dìth cadail mar phlàigh am measg òigridh san latha an-diugh. Chan eil
teagamh sam bith nach eil beatha dhaoine òga dùbhlach aig amannan,
35 ach tha tòrr a tha a' fulang le iomadach seòrsa trioblaid san latha an-diugh
a tha dlùth cheangailte ri cion cadail. Tha làithean òige làn toileachais is gun
dhraghan air an goid bhuapa air sgàth 's nach eil an inntinn aig fois fada gu
leòr. Tha corrag na coire gu mòr air teicneòlas agus is beag an t-iongnadh! Tha
sgrionaichean an-còmhnaidh a' cuairteachadh na h-òigridh, agus tha iad nan
40 tàladh a tha do-dhèanta dhaibh a sheachnadh. Crochte ri smart-fòn anmoch
air an oidhche gun smachd air an uair a tha a' ruith air falbh bhuapa, 's iad a'
conaltradh ri caraidean, a' coimhead air bhidiothan no a' cur dhealbhan air
na meadhanan sòisealta is iad an dòchas gum faic is gum mothach a h-uile
duine dhaibh. Leis a sin, tha an òigridh (agus gu leòr de dh'inbhich feumar
45 aideachadh), a' strì gu mòr a bhith a' faighinn deagh oidhche de chadal leis gu
bheil e mì-chomasach dhaibh an eanchainn agus an inntinn a shocrachadh.
Cha tèid ar n-eanchainn a chur dheth cho furasta 's a thèid na solais ri taobh
ar leapannan. Agus, an uair a thig e gu bhith a' feuchainn ri socrachadh, 's ann
a tha ar n-inntinn làn smuaintean mar sgòth sheilleanan a' sgèith mun cuairt
50 is mun cuairt, an srann leantainneach gar cumail nar dùisg gu uairean beag na
maidne.

Tha buaidh cion cadail ri fhaicinn gu follaiseach ann an sgoiltean, gu sònraichte
a' chiad char sa mhadainn. 'S tric a chithear sreathan de sgoilearan gan
draghadh fhèin a-steach tro gheataichean na sgoile mar na mairbh air ùr èirigh
55 on uaigh. Agus an tidsear an làn dùil gum bi iad deiseil is deònach ceistean a
fhreagairt air Pythagoras an ceann deich mionaidean! Tha rannsachadh air
sealltainn mar a thèid buaidh a thoirt air ar comas a bhith a' cuimhneachadh
rudan mar thoradh air dìth cadail. Tha seo ag adhbhrachadh trioblaid mhòr do
dhaoine òga air a bheil uallach tòrr fiosrachaidh a chuimhneachadh san sgoil oir
60 tha an dìth cuimhne tric a' toirt air feadhainn tuiteam air dheireadh no a bhith
a' faighinn trod bho na tidsearan a tha seachd searbh sgìth ag ath-aithris an
fhiosrachaidh!

Tha cuimhn' a'm fhìn a bhith san oilthigh agus a' frithealadh òraid aig naoi
uairean sa mhadainn nuair a bhuail cumhachd an sgìths mi mar thonn. A' strì
65 le m' uile neart an aghaidh a' chuideim uabhasaich a bha a' bruthadh air mo
shùilean, guth an òraidiche a' fàs nas mùchte is nas sàmhaiche... mo ghrèim air

a' pheann a' fàs nas laige agus nas laige...

70 Tha sinn cho cleachdte ri bhith a' cluinntinn mu bhith a' dèanamh cinnteach gu bheil sinn ri eacarsaich gu tric, ag òl gu leòr uisge agus ag ithe biadh fallain – rudan a tha math dhar slàinte. Tha an t-àm ann a bhith a' cluinntinn barrachd mu bhith a' faighinn gu leòr cadail (agus deagh chadal aig a sin), oir chan eil teagamh sam bith nach eil e deatamach dhuinn ann an iomadach dòigh.

Tha thu nad dhùisg fhathast ... nach eil?

Ceistean

Coimhead air loidhnichean 1 gu 6.

1. Seall mar a tha an sgrìobhadair a' cleachdadh sgilean sgrìobhaidh gus cuspair na h-earrainn a chur fa chomhair an leughadair. (3)

Coimhead air loidhnichean 7 gu 12.

2. Seall mar a tha an sgrìobhadair a' dèanamh fhaireachdainn soilleir mu bheachdan cuid air cadal. (2)

Coimhead air loidhnichean 13 gu 19.

3. Tha an sgrìobhadair a' sealltainn mar a dh'fhaodas e a bhith doirbh do dhaoine gu leòr cadail fhaighinn nam beatha làitheil. Seall mar a rinn iad seo le bhith a' toirt iomradh air meatafor, uaim agus structar-seantans. (3)

Coimhead air loidhnichean 20 gu 24.

4. Seall, le fianais, mar a tha an sgrìobhadair a' dèanamh soilleir na droch bhuaidh a bheir beatha thrang oirnn. (3)

Coimhead air loidhnichean 25 gu 32.

5. Tha an sgrìobhadair a' cleachdadh eisimpleir stèisean nan trèanaichean gus sealltainn mar a bheir dìth cadail buaidh oirnn. Seall mar a chleachd iad sgilean sgrìobhaidh gus seo a dhèanamh. (3)

Coimhead air loidhnichean 33 gu 38.

6. Mìnich mar a tha an sgrìobhadair a' dèanamh soilleir cho dona 's a tha cion cadail am measg dhaoine òga. (2)

Coimhead air loidhnichean 38 gu 51.

7. Dèan geàrr-chunntas air an fhiosrachadh mun bhuaidh a th' aig teicneòlas air cadal dhaoine òga. Na tagh ach am fiosrachadh as cudromaiche gus seo a dhèanamh. Cleachd na facail agad fhèin cho fad 's a ghabhas. (4)

Coimhead air loidhnichean 52 gu 56.

8. Seall mar a tha an sgrìobhadair a' cleachdadh sgilean sgrìobhaidh gus a' bhuidhe a th' aig dìth cadail air sgoilearan a dhèanamh soilleir. (2)

Coimhead air loidhnichean 63 gu 67.

9. Seall mar a tha an sgrìobhadair soirbheachail ann a bhith ag innse mar a thachair dhaibh aon latha san oilthigh. Dh'fhaodadh tu iomradh a thoirt air ìomhaigheachd, taghadh-facail, structar-seantans no ath-aithris. (3)

Coimhead air an loidhne mu dheireadh den earrainn.

10. Beachdaich air dè cho èifeachdach 's a tha an loidhne seo mar chrìoch air an earrainn. (1)

Thoir sùil air an teacs gu lèir.

11. Tha an sgrìobhadair air stoidhle sgrìobhaidh pearsanta a chur gu feum san earrainn. Le bhith a' cleachdadh eisimpleirean, beachdaich air dè cho èifeachdach 's a tha seo. (2)
12. Dè cho soirbheachail 's a bha an sgrìobhadair ann a bhith a' toirt buaidh air an leughadair sa phìos seo? Cleachd fianais nad fhreagairt. (2)

5. Beairteas na Beilge

Leugh an earrann agus freagair na ceistean UILE.

Ma tha thu airson cuairt ghoirid a ghabhail air a' gheamhradh seo, tha Rhona a' moladh na Beilge. Biadh math, le barrachd chipshops na th' aca san Òban – dè b' fheàrr?

5 Bidh cuid ag ràdh gu bheil a' Bheilg car dòrainneach. “Dè tha cho sònraichte mun Bheilg?” dh'fhaighnich caraid dhomh nuair a dh'inns mi dhi gun robh mi a' dol ann (a-rithist). “An aon rud as aithne dhòmhsa mu deidhinn, 's e gu bheil teòclaid mhath aca...” Uill, mar thoiseach tòiseachaidh, dh'fhaodadh e a bhith na bu mhiosa, nach fhaodadh? Ach an t-aineolas!

10 Feumaidh mi aideachadh ge-tà gur e dùthaich car neònach a th' innte. A bharrachd air an teòclaid, tha i ainmeil (gu ìre) airson measgachadh annasach de rudan, leithid moules frites, Tintin, colonaidh gu math brùideil sa Chongo, agus airson a bhith gun riaghaltas fad 589 làithean ann an 2010/11. Tuigidh tu carson nach eil sin ri fhaicinn mar fho-thìotal *Visit Belgium*.

15 Ach tha a h-uile rud a tha sin a' dèanamh na dùthcha nas inntinniche, dhòmhsa co-dhiù. Nuair a thig luchd-turais a dh'Alba, cuiridh mi geall gu bheil dealbh an ìre mhath stèidhichte – agus clichéd – aca nan inntinn: beanntan, lochan, caistealan, uisge-beatha agus ceòl na pìoba. Mar neach-turais a' dèanamh air a' Bheilg, ge-tà, chan eil a leithid agad. Tha ceistean ann an àite ghnàth-
20 ìomhaighean, agus dhòmhsa, 's e rud math a tha sin – fiù 's mas e, “A bheil i dòrainneach dha-rìribh?” tè dhiubh.

Dh'fhaodadh tu a ràdh gu bheil cruth na tìre car dòrainneach ceart gu leòr, oir tha e gu math rèidh, gu h-àraidh ann an sgìre nam Fleamach, Flannras, ann an iar-thuath na dùthcha. Ach sin cuideachd far a bheil cuid de na bailtean as tarraingiche. Tha a' Bhruiseal fhèin – prìomh bhaile na dùthcha agus na
25 Roinn Eòrpa – fìor inntinneach, le measgachadh de dhaoine bho air feadh an

t-saoghail. Sa gheamhradh, tha fàilidhean cùbhraidh, spìosrach gad thàladh gu na margaidhean Nollaig. Fiù air an oidhche as duirche, tha a' Bhruiseal a' dealradh gu grinn le taisbeanaidhean solais a tha rim faicinn aig Grande-Place a' cruthachadh saoghal seunmhor. Chan eil nas fheàrr na bòidhchead na Bruiseil aig àm na Nollaig a lìonas do chridhe le cofhurtachd is blàths.

Ann an saoghal nam mion-chànan, bidh daoine eòlach air an sgaradh a tha sa Bheilg eadar luchd-labhairt Fraingis agus luchd-labhairt Fleamais, (tha coimhearsnachd bheag a bhruidhneas Gearmailtis ann an ceann a deas na dùthcha, cuideachd.) Ged a b' e baile Fleamach a bh' anns a' Bhruiseal bho thùs, tha e gu math Frangach an-diugh, a thaobh cànan co-dhiù, agus an sgaradh seo eadar an dà chànan furasta fhaicinn. Sa bhaile fhèin, cluinnidh tu Fraingis mar as trice, ach chì thu an dà chànan, Fraingis agus Fleamais, air a h-uile soidhne ann. Ma thèid thu air trèana, ge-tà, a-mach à meadhan a' bhaile gu àite taobh a-muigh na Bruiseil, leithid Leuven, cha chluinn thu ach Fleamais bhon dà chuid luchd-siubhail agus luchd-obrach an trèana.

A bharrachd air a' Bhruiseal, tha bailtean brèagha eile ann an sgìre Flannrais; Antwerpen, Brugge agus Ghent nam measg. Chòrd Ghent rium gu mòr, leis gu bheil pàirtean dheth a tha ùr agus snasail, agus pàirtean eile a tha sean agus gu math àlainn: lorgaidh tu a h-uile rud a tha math mu Fhlannras sa bhaile sin. Tha togalaichean meadhan-aoiseil aig cridhe a' bhaile a tha eireachdail agus gun smal mar thoradh air cho math 's a chaidh an gleidheadh tro na linntean. Gheibhear cothrom am faicinn le cuairt a ghabhail làimh ris na canàlan a tha a' snìomhadh tron bhaile, no le coiseachd tro na sràidean cumhang, clachach a tha gad tharraing air ais ann an tìm airson greis bheag.

Ach, tha lèirsinn gu math adhartach aig baile Ghent, gu sònraichte nuair a thig e gu còmh dhail. 'S e meadhan baile Ghent an t-àite as motha sa bheil càraichean toirmisgte sa Bheilg air fad, rud a tha a' dèanamh a' bhaile cho tlachdmhor do luchd-turais, (mi fhìn gu sònraichte, on as e mo dhà chois an dòigh siubhail as fheàrr leam!). Tha tramaichean matha ann agus rothairean air mhàl: tha e gu math furasta gach ceàrn den bhaile fhaicinn às aonais càr. Tha còrr is 400 km de rathaidean rothaireachd sa bhaile – an àireamh as motha per capita a tha san Roinn Eòrpa. Mo bheannachd orra!

Rud eile a bha tlachdmhor don neach-turais seo, 's e sin gur e Ghent am baile sa bheil an àireamh as motha de thaighean-bìdh glasraich gach neach air an t-saoghal. Abair gum faigh mi toileachas nuair a nochdas mo dhìnnear, bogha-froise air truinnsear; abair blas cuideachd. Gach Diardaoin ann an Ghent, 's e Donderdag Veggiedag a bhios ann, agus comhairle a' bhaile a' tabhann biadh gun fheòil a-mhàin anns na sgoiltean agus togalaichean eile leis a' chomhairle. Ach na bi a' smaointinn gum bi làithean-saora ann an Ghent cho fallain sin; tha bùithtean teòclaid air feadh an àite, agus tha na Beilgich nas measaile air na

frites fiù 's na tha sinne ann an Alba! Mar chuideigin às an Òban (àireamh de bhùithtean tiops: 4, àireamh de bhùithtean mheasan 's glasraich: 0) a tha gu math dèidheil air tiops, chan e droch rud a tha sin idir!

65 Sin an rud a tha a' còrdadh rium mun Bheilg: 's aithne dhuinn i mar dhùthaich eile san Roinn Eòrpa a Tuath, car fuar 's fliuch, car coltach rinn fhìn. Ach aig a' cheart àm, tha i cho eu-coltach rinn sna dòighean anns a bheil i a' leasachadh nam bailtean. 'S ann mar sgàthan air an àm ri teachd a tha i, le dealbh air mar a dh'fhaodadh cùisean a bhith an seo ann an Alba uaireigin. 'S e sin daonnan na tha mi ag iarraidh bho na làithean-saora agam: bailtean brèagha, beachdan
70 agus brosnachadh – agus poca tiops no dhà, cuideachd.

Ceistean

1. Seall mar a tha ro-ràdh na h-earrainn (loidhnichean 1-3) soirbheachail ann a bhith a' glacadh aire an leughadair. (2)

Coimhead air loidhnichean 4 gu 8.

2. Seall, le fianais, mar a tha an sgrìobhadair a' dèanamh soilleir gu bheil eòlas eadar-dhealaichte aig an sgrìobhadair agus a caraid air a' Bheilg. (4)

Coimhead air loidhnichean 9 gu 13.

3. Seall mar a tha an sgrìobhadair a' daingneachadh a' bheachd gur e dùthaich annasach a th' anns a' Bheilg. (2)

Coimhead air loidhnichean 14 gu 20.

4. Tha an sgrìobhadair a' dèanamh coimeas eadar beachdan luchd-turais mu Alba agus mun Bheilg. Seall mar a chleachd i sgilean sgrìobhaidh gus seo a dhèanamh. (2)

Coimhead air loidhnichean 24 gu 29.

5. Seall, le fianais, mar a tha an sgrìobhadair a' moladh na Bruiseil sa gheamhradh. Dh'fhaodadh tu iomradh a thoirt air ìomhaigheachd, taghadh-facail, meatafor no uaim. (3)

Coimhead air loidhnichean 30 gu 40.

6. Dèan geàrr-chunntas air an t-suidheachadh cànan sa Bheilg. Na tagh ach am fiosrachadh as cudromaiche gus seo a dhèanamh. Cleachd na facail agad fhèin cho fad 's a ghabhas. (3)

Coimhead air loidhnichean 41 gu 48.

7. Seall, le fianais, mar a tha an sgrìobhadair a' cleachdadh sgilean sgrìobhaidh gus dealbh soilleir a chruthachadh de na seann pàirtean de bhaile Ghent. (3)

Coimhead air loidhnichean 49 gu 54.

8. Mìnich na buannachdan a tha ri fhaotainn mar thoradh air an “lèirsinn adhartach” a tha aca ann an Ghent. (3)

Coimhead air loidhnichean 58 gu 63.

9. Seall mar a chleachd an sgrìobhadair sgilean sgrìobhaidh gus iomsgaradh a dhèanamh eadar na seòrsaichean bìdh a gheibhear ann an Ghent. (2)

Coimhead air loidhnichean 64 gu 68.

10. Tha an sgrìobhadair ag innse mun fheum a tha a bhith a’ tadhal air a’ Bheilg a’ dèanamh dhi. Seall mar a chleachd i sgilean sgrìobhaidh gus seo a dhèanamh. (2)

Thoir sùil air an teacs gu lèir.

11. Dè cho soirbheachail ‘s a tha an sgrìobhadair ann a bhith a’ brosnachadh an leughadair gus tadhal air a’ Bheilg? Thoir adhbhar airson do bheachd, a’ cleachdadh fianais bhon earrainn. (3)
12. Nad bheachd-sa, dè cho freagarrach ‘s a tha tiotal na h-earrainn? Thoir adhbhar airson do bheachd. (1)